

RIKOSREPORTAASI SUOMESTA

70-LUKU

1976

SAGA EGMONT

RIKOSREPORTAASI SUOMESTA

70-LUKU
1976

SAGA EGMONT

Diverse

RIKOSREPORTAASI
SUOMESTA 1976

SAGA EGMONT

Rikosraportti Suomesta 1976

Cover illustration: Shutterstock

Copyright © 1976, 2018 Diverse ja Lindhardt og Ringhof Forlag A/S

All rights reserved

ISBN: 9788711971796

1. e-kirjapainos, 2018

Koko: EPUB 2.0

Tämä on tekijänoikeuslain suojaama kirja. Kopiointilupa muuhun kuin henkilökohtaiseen käyttöön on tehtävä sekä Lindhardt og Ringhofin että kirjailijan kanssa.

lindhardtoringhof.dk

Lindhardt ja Ringhof Kustantamo OY, Egmont-yhtiö

Eräs kassakaappirikossarja

Suuret rahamäärät ovat aina kiehtoneet rikollisia ja kun kassaholvit ja kassakaapit ovat rahojen ja arvopapereiden säilytyspaikkoja, ei sovi ihmetellä, jos ne usein joutuvat varkauksien kohteiksi.

Nämä säilytyspaikat eivät ole läheskään niin turvallisia kuin yleisesti luullaan. Vahvakin kassakaappi on nykyisillä menetelmillä varsin nopeasti avattavissa.

Avaamismenetelmiä on monenlaisia, joista tavallisimpina tässä yhteydessä tulkoon mainituksi:

- polttoleikkaus,
- räjäyttäminen,
- erilaiset poraamismenetelmät,
- erilaiset vääntömenetelmät käyttämällä oven raon kautta talttoja ja vääntörautoja,
- saranatappien katkominen ja
- kassakaapin poiskuljetus rikospaikalta.

Aikaisempina vuosina yleisin tapa oli kassakaapin avaaminen räjäyttämällä, mutta viime vuosina on siirrytty polttoleikkaukseen, joka onkin nopea ja varma keino kunhan vain rikoksen tekijä on hitsaustaitoinen ja tuntee kassakaapin lukkorakenteen. Myös poiskuljetus on vielä

nykyiselläänkin varsin yleinen tapa kun kyseessä on pienikokoinen ja irrallinen kassakaappi.

Kassakaappeihin kohdistuva rikollisuus aaltoilee maassamme sen mukaan, minkä verran kulloinkin tämän alan rikollisia on vapaalla jalalla. Suurin osa kassakaappimiehistä on kokeneita ammattirikollisia, joilla on pitkät rikosrekisterit huolimatta siitä, etteivät heistä monetkaan iältään kovin vanhoja ole. Ja ainahan joukossa sentään joku aloittelevakin on mukana.

Kassakaappirikollisuuden huippu ajoittuu maassamme vuosiin 1970-1971, jolloin yhden vuoden aikana eri puolilla maata tehtiin satakunta kassaholvi- ja kassakaappimurtoa, joukossa omaisuusarvoltaan varsin huomattaviakin. Melkoinen osa tästä rikossumasta lankesi erään suurenpuoleisen rikolliskoplan tilille. Sama porukka onnistui tekemään tihutöitään toista vuotta joutumatta kiinni. Seuraava aallonharja oli vuonna 1973, jolloin jälleen eri puolilla maatamme tehtiin kymmeniä vastaavanlaisia rikoksia, joista useimmat kohdistuivat maaseudulla oleviin postitoimistoihin. Omaisuusarvoltaan suurimmat olivat Juvan postitoimistoon 22.6.1973 tehty kassakaappimurto, Sotkamon postitoimiston kassakaappimurto 29.6.1973 ja Kajaanin postitoimiston kassakaappimurto 5.7.1973. Lisäksi tehtiin 16.6.1973 suuri murtovarkaus Kellokoskella erääseen kultasepäntuotantoliikkeeseen. Seuraavassa käsitellään edellä mainittujen juttujen tutkimuksia ja niiden oikeudenkäyntivaiheita.

Suurin em. jutuista oli Sotkamon murto, jossa varkaiden saaliiksi joutui rahaa noin 150 000 markkaa ja yli miljoonan markan arvosta vero-, leima- ja postimerkkejä. Kajaanista taas vietiin rahaa noin 100 000 markkaa ja lisäksi arvomerkkejä.

Tutkijaryhmä muodostetaan

Kaikkien näiden rikosten tutkinnassa oli alusta alkaen mukana Keskusrikospoliisin lääninosastoja sekä pääosaston tutkintatoimisto yhdessä paikallisten poliisiviranomaisten kanssa.

Kohta Sotkamon jutun jälkeen Keskusrikospoliisissa muodostettiin tutkijaryhmä (3-5 tutkijaa), joka sai pääasialliseksi tehtäväkseen edellä mainittujen ynnä mahdollisten muiden samanlaatuisten rikosten tutkinnan.

Näin käynnistyivät pitkälliset, monivaiheiset ja värikkäät tutkimukset, joissa näyttöä kerättiin kuukausikaupalla vähän kerrallaan ja joissa syyllisiksi epäiltyjen pidätykset, vangitsemiset ja tuomitukset olivat jatkuvasti veitsenterällä. Vastassa oli harjaantuneita ammattirikollisia, jotka loppuun saakka järjestelmällisesti kiistivät syyllisyytensä ja tekivät kaiken voitavansa tutkijain keräämän aihetodistelun mitätöimiseksi.

Oikeudenkäyntivaiheessa heille oli siinä vielä tehokkaana apuna ammattitaitoinen puolustus, yhteiskunnan varoilla maksuttoman oikeudenkäynnin turvin.

Juttujen selvityksestä ensisijaisesti vastuussa olleet tutkijat saivat siten kantaakseen raskaan taakan ja heidän voimavaransa joutuivat ylen määrin rasitetuiksi.

Tavantakaa heidän oli otettava milloinpahan minkinlaista riskiä ja väliin heidän oli suorastaan pakko turvautua keinoihin, jotka ahtaasti ottaen liikkuvat jo hyvän rikospoliisitavan rajamailla. Miehet kuitenkin jaksoivat loppuun asti ja heillä riitti intoa ja aloitekykyä silloinkin, kun tilanne näytti varsin synkältä selvityksen kannalta katsottuna.

Rikospaikat helppopääsyisiä

Rikospaikat tutkittiin mahdollisimman perusteellisesti, mutta käsiin ei jäänyt mitään sellaista näyttöä, joka välittömästi olisi johtanut rikollisten jäljille. Yhtä tuloksettomaksi osoittautui myös ympäristötiedustelu, vaikka postitoimistot sijaitsivat asutuskeskuksissa ja esim. Sotkamossa postitoimiston yläkerrassa asui useita perheitä. Siellä asui mm. postinhoitaja, joka tosin rikoksen sattuessa oli vuosilomalla. Sotkamossa varkaita oli suosinut kova ukkossade.

Kaikki kassakaapit oli avattu polttoleikkaamalla ja muina murtovälineinä oli käytetty putkipihtejä ja sorkkarautoja. Juvalla ja Sotkamossa oli postitoimiston ulko-ovi väännetty auki sorkkaraudalla siten, että abloy-lukon salpa oli luiskahtanut vastakappaleesta. Tällainen menettely oli mahdollista siksi, että molemmissa tapauksissa lukot oli asennettu niin huonosti, ettei salpa ulottunut kuin juuri ja juuri vastakappaleeseen. Tarvittiin vain pieni nitkuttelu sorkkaraudalla ja niin oli ovi auki. Kajaanissa ulko-oven abloy-lukon salpa oli nitkutettu vastakappaleesta ovenraon kautta piikillä. Kaikissa paikoissa varkaat olivat päässeet varsin vaivattomasti ja nopeasti sisälle.

Kajaania lukuunottamatta posteissa ei ollut minkäänlaisia hälytyslaitteita ja Kajaanissakaan niistä ei ollut varkaille pelkoa, koska ne olivat epäkunnossa. Kassakaapit olivat varkaiden kannalta otollisissa paikoissa. Lisäksi ikkunoissa oli, ikäänkuin varkaita varten varattuna, paksut, valosa läpäisemättömät verhot, jotka rikoksenteelijät tietenkin vetivät suojaksi, etteivät hitsausliekit näkyisi ulos.

Tutkijaviranomainen joutuu tavantakaa ihmettelemään sitä, miksi kassakaappien sijoituksessa ei oteta huomioon nimenomaan varkaiden työskentelymahdollisuuksia ja miksi

kassakaappeja ei esim, ankkuroida lattiaan, jotta niitä ei olisi helppo kaataa tai kuljettaa pois tai siirtää suojaisempaan paikkaan. Miksi ikkunoihin ripustetaan niin vahvat verhot ja miksi kassakaappeja ei enempää suojata hälytyslaitteilla. Niitähän on nykyisin varsin tehokkaitakin saatavissa kohtuullisin kustannuksin.

Ammattimiehet asialla

Hitsausjälkiä tutkimalla voitiin vain todeta, että asialla oli ollut ammattimiehiä. Hitsauskohteet oli osattu valita täsmälleen oikein. Sotkamossa ja Juvalla hitsausjäljet olivat kuitenkin niin erilaiset, että voitiin päätellä, ettei hitsaajana kaikissa ollut ollut sama mies. Sitä paitsi varkaiden saalis Sotkamossa oli niin ruhtinaallinen, että samat miehet tuskin olisivat muutaman päivän kuluttua lähteneet uudelle keikalle.

Juvalla varkaat olivat ilmeisesti tulleet häirityiksi kesken puuhiensa, sillä heiltä jäi rikospaikalle sorkkarauta sekä happipullo ja asetyleenipullo. Selvisi, että pullot oli varastettu Pyhäselän Hammaslahdesta erään liikkeenharjoittajan pihamaalta touko-kesäkuun vaihteessa 1973. Pullovarkautta tutkimalla ei päästy sen pitemmälle.

Aikaisempien kokemusten perusteella tutkimukset keskitettiin nyt Helsinkiin ja sen ympäristön asutustaajamiin, missä oletettiin tekijöiden pitävän pesäpaikkojaan ja suorittavan sieltä käsin rikoksiaan. Alamaailman polauksen tuloksena alkoikin tutkijoille kertyä vihjeitä, joiden perusteella epäiltyjen listalle joutuivat mm. Antero, Pekka, Kari ja Tero, jotka kaikki olivat poliisille jo ennestään tuttuja ja joilla Karia lukuunottamatta oli jo varsin pitkät rikosrekisterit. Antero oli joutunut vankilaan vuonna 1971 polttoleikkaamalla tekemistään

kassakaappijutuista, mutta hän oli toukokuun alussa 1973 päässyt lomalle ja sitä tietä karkuteille. Miehen loman olisi pitänyt päättyä toukokuun 15:ntenä, mutta häntä ei kuulunut palaavaksi. Pekka oli päässyt vankilasta ehdonalaiseen vapauteen 11.5.73 ja Kari oli kevättalvella 1973 ollut pidätettynä kassakaappijutuista, mutta todistusten puuttuessa päässyt vapaaksi. Tero oli miehistä kauimmin keinotellut vapaudessa. Hänen tiedettiin viime aikoina erikoistuneen pääasiassa kätkentä- ja rikosten suunnittelupuuhiin, joihin hänen osuutensa nytkin arveltiin rajoittuneen.

Jäljet johtavat Norjaan

Kalvitietojen mukaan miehet olivat heinäkuun alkupuolella häipyneet Helsingistä Pohjois-Suomeen ja sieltä edelleen Norjan puolelle. Pari tutkijaa seurasi miesten jälkiä Norjaan, mutta heidän kintereilleen ei siinä vaiheessa päästy. Porukan todettiin hajaantuneen ja kulkeneen eri teitä luultavasti pidemmällekin Norjan ja Ruotsin puolelle. Heinäkuun lopulla alkoi tutkijoille jälleen tulla tietoja, että miehet olivat palailemassa vähitellen kotimaahan. Eräitä oli nähty jälleen Helsingissä. Tässä vaiheessa tutkijat olivat jo varmoja siitä, että Pekka ei kuulunut samaan porukkaan, vaan hänen kumppaneinaan oli muita, vielä tuntemattomia miehiä. Liikkeellä oli ollut kaksi eri rikollisjoukkuetta; nyt oli vain ratkaistava, mitkä keikoista olivat kunkin joukon töitä.

Luottamuksellisia tietoja

Heinäkuun loppupuolella tutkijat saivat luottamuksellisesti tietoja, jotka valaisivat tuntuvasti siihenastista sekavaa tilannetta. Näiden tietojen mukaan Antero ja Kari olivat

syllisiä Sotkamon ja Juvan juttuihin. Kolmantena tekijänä samassa joukossa oli ollut eräs helsinkiläinen, Esko nimeltään. Tosin hän oli poliisille tuttu jo ennestään, mutta ei tiettävästi aikaisemmin ollut ollut mukana kassakaappijutuissa. Esko oli ennen harjoittanut vain luvatonta viinakauppaa Helsingin asematunnelissa ja pyöriskellyt rikollisten liepeillä. Hän omisti BMW-merkkisen henkilöauton, jolla tarpeen tullen päästiin jopa 200 km:n tuntinopeutta. Kalvitieto kertoi, että Antero ja Kari olivat hyväksyneet Eskon porukkaansa osaksi nopeakulkuisen auton vuoksi ja osaksi siksi, että tämä oli hankkinut itselleen sellaisen maineen, ettei liikoja puhu rikoksistaan kiinnijouduttuaan. Myöhemmin jutun tutkijat havaitsivat, ettei Anteron ja Karin valinta ollut tässä suhteessa osunut väärään mieheen.

Vasikoiden kertomusten avulla tutkijat saivat selville epäiltyjen asumisia, autokauppoja, rahankäyttöä, matkustelemista ynnä muuta mielenkiintoista rikoksia edeltäneiltä ja niiden jälkeisiltä ajoilta. Näin saatiin tietoon myös miesten naistuttavia, joilta itsekultakin herui erinäistä tietoutta tutkijain käsiin. Epäiltyjen rahankäyttö oli ollut heinäkuussa erittäin runsasta, miehet olivat matkustelleet autoillaan ja osittain lentokoneellakin ympäri maata sekä Ruotsissa ja Norjassa. Ravintola- ja hotellilaskut olivat suuria.

Esko oli heinäkuun toisena päivänä vaihtanut BMW:nsä vielä parempaan ajopeliin, Porscheen ja maksanut välirahan — 11 500 markkaa — käteisellä. Samana päivänä vähäistä ennen hän oli suorittanut, niinikään käteisellä, BMW:n kauppahinnan lopun 6 800 markkaa. Kesäkuun 30 päivänä hän oli ostanut Opel Kadett-henkilöauton, jonka hinnan 2 000 mk hän oli maksanut kaupantekotilaisuudessa

ja välittömästi Juvan keikan (22.6.) jälkeen Esko oli maksanut BMV:stä erääntyneen osamaksuerän 1 000 mk.

Tero oli heinäkuun 8 päivänä ostanut Helsingistä Opel Rekord-merkkisen henkilöauton, jonka hintaa hän oli maksanut kaupan yhteydessä 8 000 mk. Lisäksi hän oli näiden rikosten jälkeen tehnyt kolme muuta autokauppaa, joissa hän oli tarvinnut käteistä yli 10 000 mk.

Antero oli 30.6. ostanut Helsingistä eräästä kultasepäntuotteesta 1 500 markan arvoisen kultaisen ranneketjun ja muutamaa päivää myöhemmin Jyväskylästä kultaisen rannekellon, jonka hinta oli 3 800 markkaa. Myös naisseuralaisilleen miehet olivat ostelleet erilaisia koruja ja tavaroita. Jyväskylässä Antero oli eräässä ravintolassa antanut tyttöystävälleen rahaa 1 700 markkaa ja vähän myöhemmin Rovaniemellä vielä tuhattisen markkaa. Heinäkuun alkupuolella oli Jyväskylässä Anteron hallussa nähty agenttisalkku, joka oli ollut lähes täynnä 100 markan seteleitä.

Pitkä ajojahti

Miesten ajojahti kesti kauan. Pidätykset pyrittiin ajoittamaan siten, että koko porukka olisi saatu poliisin käsiin mahdollisimman samanaikaisesti, mutta siinä ei aivan onnistuttu. Ensimmäisenä saatiin pidätetyksi Esko Helsingissä 31.7., sen jälkeen Antero Salon Lahnajärvellä 4. 8. ja Kari Lahdessa 23.8. Eerolla oli pidätettäessä rahaa noin 2 000 markkaa, Anterolla vain vajaat 100 markkaa, mutta hänellä oli vielä hallussaan e.m. kultakello ja ranneketju. Karilla oli pidätyshetkellä 2 300 markkaa, joista pääosa, samoin kuin Eskonkin rahoista, oli 100 markan seteleitä, joita Sotkamosta enimmäkseen vietiin, Karilla oli vielä 100 markan seteleitä 19 kappaleen nippu ja sen

ympärillä samanlainen kuminauha kuin Sotkamon postitoimistossa oli rahanipuissa käytetty.

Jokaiseen pidätykseen liittyy vaiheita, joista kannattaa mainita muutamalla sanalla. Miesten kintereillä oltiin Helsingissä heinäkuun lopulla montakin kertaa, mutta aina viime tingassa he onnistuivat välttämään pidätyksen. Kerran pari jutun tutkijaa seurasi Porschea, jota Esko itse ohjasi ja Kari istui hänen vierellään. Kovassa liikennetungoksessa pidättäminen oli vaikeaa, ja kun miehet huomasivat olevansa takaa-ajettuja painoi Esko kaasua ja tungoksesta ja punaisista liikennevaloista välittämättä häipyi pian tutkijain näköpiiristä. Tutkijat olivat silloin liikkeellä yksityisautolla, joka ei suinkaan ollut läheskään samaa luokkaa kuin rikollisten auto.

Heinäkuun 31 päivää vasten yöllä ajoi Esko juovuspäissään Helsingin liepeillä päin puuta ja saatiin siinä rytäkässä pidätetyksi. Antero oli autossa hänen mukanaan, mutta pääsi vielä sillä kertaa karkuun. Esko ei tietenkään myöntänyt tuntevansa Anteroa, vaan selitti hänen olleen joku tuntematon mies, jonka hän, juovuksissa kun itse oli, oli tahtonut jostakin kulmalta autoonsa kuskiksi.

Samoihin aikoihin Helsingin rikospoliisi tutki suurenpuoleista tauluvarkautta. Siihen syylliseksi epäiltynä oli pidätettynä eräs henkilö, ja tämä oli kertonut varastettujen taulujen olevan Salon Lahnajärvellä jossakin huvilassa majailevan entisen rikollisen hallussa. Ylikonstaapeli lähti epäillyn kanssa huvilalle ostattelemaan tauluja saadakseen ne sillä tavoin takaisin.

Huvilalla miehet tapasivatkin henkilön, josta tauluvaras oli kertonut, mutta taulut eivät olleetkaan huvilalla, vaan Helsingissä. Tauluista keskusteltaessa ylikonstaapeli

havaitti jonkun soutelemassa järvellä huvilan läheisyydessä ja tiedusteli kuka soutelija oli. ”Ei häntä tarvitse pelätä. Hän on meikäläisiä, eräs Antero, joka on vankilasta karkuteillä. Se mies on tehnyt kaikki tämän kesän suurimmat kassakaappijutut ja hänellä on niistä rahaa ja arvomerkkejä suuret määrät. Poliisit ovat miehen jäljillä ja sen takia hän on täällä huvilalla piileskellyt jo jonkin aikaa”, kertoi taulujen kauppia ylikonstaapelille. Arvata saattaa, miten puhe kiinnosti ylikonstaapelia, jonka ei kuitenkaan sopinut siinä tilanteessa näyttää kiinnostustaan millään tavalla.

Miehet lähtivät huvilalta kolmistaan Helsinkiin taulukauppoja tekemään ja Antero jäi yksikseen huvilalle soutelemaan. Helsingissä kuitenkin meni taulukauppojen osalta jotakin ”pieleen”, sillä tauluvarkaudesta epäilty ja kauppia karkasivat omille teilleen ennen kuin tauluihin päästiin käsiksi. Ylikonstaapeli ilmoitti heti tämän jälkeen Salon poliisiasemalle Anterosta, joka saatiin siten huvilalta pidätetyksi. Muutamaa päivää myöhemmin joutuivat pidätetyiksi myös tauluvaras ja taulujen kätkijä. Viimeksi mainittu kuitenkin kuulusteluissa ja myöhemmin oikeudessa todistajana kuultuna kielsi puhuneensa ylikonstaapelille mitään Anterosta ja hänen edesottamuksistaan.

Kari tavattiin 23. elokuuta aamuyöllä Lahden kaupungin liepeillä. Hän oli liikkeellä Teron 8.7. Helsingistä ostamalla Opel Rekordilla. Autossa oli Karin lisäksi eräs samana kesänä lomilta palaamatta jäänyt vanki, joka oli aiemmin tuomittu kassakaappijutuista sekä eräs Helsingistä oleva mieshenkilö, joka oli Eskon hyvä tuttava. Autossa oli täydelliset hitsauslaitteet happi- ja asetyleenipulloineen. Happipulloja oli kaksi. Ne oli varastettu kesäkuussa 1973,

toinen Jyväskylästä ja toinen jostain Porvoon läheltä. Kari kertoi ostaneensa hitsausvehkeet jokin aika sitten Helsingin asematunnelissa tuntemattomalta mieheltä, koska oli saanut ne niin halvalla. Miehet kertoivat olleensa tulossa Lahteen laitteita kauppaamaan, mutta paha poliisi oli keskeyttänyt heidän vilpittömät puuhansa. Uskokoon ken haluaa, olisiko matkan tarkoitus ollut niin viatonta laatua kuin miehet selittivät.

Tekovälineet löytyvät

Muutama päivä ennen Eskon pidätystä, heinäkuun 28 päivänä, takavarikoitiin tämän Porsche Eskon erään tuttavan hallusta. Autosta löytyi mm. putkipihdit ja sininen sorkkarauta, jolla Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan oli Sotkamon postitoimiston ulko-ovi murrettu. Tekovälineen identifioinnissa näytteli merkittävää osaa murtojälkien lisäksi sorkkaraudasta ulko-oveen jäänyt pieni pala sinistä maalia, joka rikospaikkatutkimuksen yhteydessä oli otettu talteen. Tämä osoituksena siitä, miten tärkeää on huomioida aina murtokohteeseen murtovälineestä mahdollisesti jäänyt maali tai muu aine ja päinvastoin välineeseen kohteesta jääneet aineet. Porschen rekisterikirjan välistä löytyi kahdeksan vihkoa 50 pennin erikoispostimerkkejä, joita oli varastettu Juvan postitoimistosta. Esko ei tietenkään tiennyt miten putkipihdit ja sorkkarauta olivat hänen autoonsa joutuneet.

BMW, jolla mm. Sotkamon keikka oli todennäköisesti ajettu, oli 2.7.73. jälkeen vaihtanut omistajaa jo useammankin kerran ennen kuin siihen elokuussa päästiin käsiksi. Auto oli ollut välillä korjattavana ja sitä oli useampaan kertaan puhdistettu, mutta siitä huolimatta sen tavarasäilöstä saatiin talteen punaista maalia, joka